

Poznań, 10.10.2022

dr hab. inż. arch. Ewa Pruszevicz – Sipińska, prof. PP

Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej

Ul. Rychlewskiego 2

61-131 Poznań

ewa.pruszevicz-sipinska@put.poznan.pl

**RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
„KOMPLEKSY MUZEALNE NA WOLNYM POWIETRZU - PRZEKAZ ZNACZEŃ
BUDYNKÓW, PRZESTRZENI WOKÓŁ NICH I POMIĘDZY NIMI”**

AUTOR: mgr inż. arch. Iwona Wilczek

Promotor: Prof. dr hab. inż. arch. Ewa Kuryłowicz

Promotor pomocniczy: dr hab. inż. arch. Monika Ewa Adamska

Dyscyplina naukowa: Architektura i Urbanistyka

1. Podstawa formalna

Uchwała Rady Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej nr 443/19/RDND01/2021-2024 z dnia 14 lipca 2022 r.

Umowa o dzieło nr 11/08/PRR/2022 zawarta dn. 23.08.2022 r.

2. Charakterystyka pracy

Praca doktorska „Kompleksy muzealne na wolnym powietrzu - przekaz znaczeń budynków, przestrzeni wokół nich i pomiędzy nimi” autorstwa Pani mgr inż. arch. Iwony Wilczek została przygotowana pod opieką promotora prof. dr hab. inż. arch. Ewy Kuryłowicz oraz pod opieką promotora pomocniczego dr hab. inż. arch. Moniki Ewy Adamskiej.

Tematyka pracy obejmuje aktualne obecnie zagadnienia jakości przestrzeni publicznej, które zostały zawężone do potencjału wystawienniczego obiektów muzealnych na wolnym powietrzu w kontekście przekazu znaczeń.

Rozprawa obejmuje jeden tom zwarty o zawartości 257 stron, 76 ilustracji oraz 40 tabel. Praca odwołuje się do 151 pozycji bibliograficznych oraz 40 źródeł internetowych.

Całość składa się z 5-ciu głównych rozdziałów oraz licznych podrozdziałów i aneksu zawierającego katalog kompleksów muzealnych na wolnym powietrzu.

W pierwszym rozdziale „Wprowadzenie” autorka przedstawia problem badawczy z uzasadnieniem jego podjęcia, cele pracy oraz tezę. Następnie zaprezentowane zostały definicje głównych pojęć, istotnych z punktu obszaru prowadzonych badań, a dalej przedstawiono kontekst badawczy i stan badań.

W drugim rozdziale „Ujęcie teoretyczne problematyki związanej z tematem pracy” autorka prezentuje zagadnienie fenomenologii, jako podstawy prowadzonych badań, dalej omawia znaczenie przestrzeni egzystencjalnej / przestrzeni architektonicznej oraz znaczenie środków wyrazu, a następnie analizuje werbalne i niewerbalne przekazy znaczeń, przestrzeń negatywową i pozytywową.

Rozdział trzeci „Kompleksy muzealne na wolnym powietrzu” stanowi omówienie genezy kompleksów muzealnych na wolnym powietrzu i prowadzi jednocześnie do uzasadnienia przyjętej systematyki tych obiektów, w tym uwzględnionych do dalszych badań.

Rozdział czwarty „Kompleksy muzealne na wolnym powietrzu - analiza porównawcza” stanowi autorski wkład badawczy w rozwój dyscypliny. W tym rozdziale autorka prezentuje rezultaty swoich badań. W usystematyzowany sposób przedstawia analizę wybranych 14 kompleksów muzealnych, przeprowadzając ich autorską walidację, wg przyjętych przez siebie kryteriów oraz metody. Rozdział ten jest podzielony na 4 podrozdziały, adekwatnie do wprowadzonej typologii: muzea miejsc - kompleksy muzealne zlokalizowane w miejscach o istotnym znaczeniu historycznym lub naukowym, muzea skansenowskie - kompleksy muzealne zlokalizowane w nowych miejscach oraz muzea sztuki. Rozdział kończy się podsumowaniem.

Rozdział 5 „Zakończenie” prezentuje wyniki uzyskanych analiz, gdzie poddano analizie parametryczne wyniki przeprowadzonych badań.

Pracę kończy „Aneks”, w którym zamieszczono katalog kompleksów muzealnych na wolnym powietrzu.

3. Ocena merytoryczna pracy

W części teoretycznej dysertacji autorka szeroko omawia wybrane zagadnienia teorii architektury współczesnej. W pracy szczegółowo przeanalizowano aspekty języka architektonicznego, struktury i cech przestrzeni oraz środki wyrazu architektonicznego. Publikacje naukowe, analizowane w kontekście tematyki rozprawy, obejmują opracowania teoretyków i historyków architektury, fenomenologów, ale również psychologów, estetyków i filozofów. Wśród bardzo licznych opracowań teoretycznych z dziedziny architektury i filozofii i estetyki, autorka skupiła się na tych dotyczących znaczenia i przekazu w architekturze. Zebrany i opracowany przez autorkę materiał, stanowi swoistego rodzaju syntezę wiedzy z teorii architektury współczesnej.

Praca porusza ciekawe zagadnienie badawcze związane z potencjałem przestrzeni pomiędzy budynkami muzealnymi na wolnym powietrzu w kontekście przekazu znaczeń. Wspólnym mianownikiem wywodu są współczesne realizacje nowych obiektów w ich obszarze.

Autorka jako cel pracy wskazała cyt.: „Jednym z celów badawczych określonych w pracy była charakterystyka współczesnych obiektów zrealizowanych na terenie kompleksów muzealnych na wolnym powietrzu oraz analiza jakie środki wyrazu zostały w nich zastosowane dla realizacji przekazu znaczeń”.

Doktorantka w pracy dokonuje kategoryzacji analizowanych obiektów: muzea miejsc, muzea skansenowskie i muzea sztuki. Sama wskazuje, że badaniom *in situ* poddała tylko część kompleksów.

Autorka prowadziła badania dotyczące jakości przestrzeni zarówno w obiektach, w których osobiście przeprowadziła wizję lokalną oraz w takich, w których nie była. W ocenie recenzentki należy postawić pytanie: czy to może w jakiś sposób wpłynęło na uzyskane wyniki, wiarygodne wnioskowanie i obiektywną analizę porównawczą. W związku z powyższym, może należało podjąć decyzję o ograniczeniu i tak dużej liczby analizowanych obiektów, do tych odwiedzonych przez doktorantkę (gdzie wykonano badania terenowe) lub wyłączenie tego aspektu z prowadzonych badań. Autorka sama wskazuje na wagę bezpośredniego doświadczania architektury, zgodnie z wielokrotnie postulowanym i deklarowanym podejściem fenomenologicznym, to powinno pozostać istotne również dla prowadzonych badań autorskich.

Pytanie o zasadność dołączenia niezwykle obszernego aneksu, stanowiącego zestawienie tabelaryczne 73 współczesnych realizacji kompleksów muzealnych, które skatalogowano wg ich lokalizacji (państwa). Zawartość opracowania w większości stanowi syntetyczną notkę pozyskaną ze strony internetowej lub strony projektanta. Uzasadnienie powyższego w Rozdz. I pkt. 2.3 Zakres badań, w opinii recenzenta jest niewystarczające. W aneksie autorka przytacza realizacje do których w samej dysertacji już się nie odwołuje.

Doktorantka definiuje sformułowanie : „przekaz znaczeń” w kontekście nie tyle ekspozycji muzealnej, lecz architektury budynków oraz przestrzeni pomiędzy nimi. Sama przestrzeń pomiędzy budynkami w przypadku rozbudowy istniejących kompleksów (nie tylko) muzealnych, jakimi są niewątpliwie nowe realizacje w ich obrębie, stanowi ważny kontekst, który tylko w manifeście Koolhasamożna pominąć.

Autorka w rozdziale nr 1.1 zatytułowanym Problem badawczy wskazuje tylko w pierwszym zdaniu dość ogólnikowo, iż „dotyczy zagadnienia przekazu znaczeń w kompleksach muzealnych na wolnym powietrzu”.

Wyjaśnienia lub doprecyzowania wymaga sformułowanie „przekaz architektoniczny”, o którym pisze doktorantka w pkt. 2.1, skoro wcześniej przedstawiała szerszy kontekst swoich rozważań, podając ogólnie termin „przekaz znaczeń” oraz przestrzeń pomiędzy budynkami. W ocenie recenzującej pracę warto by w sposób metodyczny wyjaśnić i zinterpretować tytułowy „przekaz znaczeń”. „Znaczenie w architekturze, a w szczególności zagadnienia związane ze strukturami symbolicznymi, należy niewątpliwie do najtrudniejszych tematów w teorii architektury (Andrzej

Niezabitowski „Narracja architektoniczna – interpretacje, spekulacje czy fakty empiryczne”).

Dyskusyjne pozostaje twierdzenie, iż „Wskutek zmian społecznych i ekonomicznych ludzie dysponują coraz większą ilością wolnego czasu, który chętnie poświęcają również turystyce poznawczej”. W efekcie pewnego nadmiaru bodźców, wielu aktywności oraz szerokiego dostępu do mediów społecznych, społeczeństwa odczuwają raczej zwiększający się brak czasu. To z kolei mogłoby prowadzić do ciekawej konkluzji w kontekście podjętego tematu i jego dobrego uzasadnienia, iż zwiększa się znaczenie i waga jakości przestrzeni, by była ona atrakcyjna dla potencjalnego użytkownika – zwiedzającego.

W przyjętej wielokryterialnej metodzie oceny przestrzeni negatywowej i pozytywowej, autorka ustanowiła skalę w zakresie: -2 do + 2. Natomiast wszystkie analizowane obiekty uzyskały oceny w przedziale: 0 do +2. Stawia to pod wątpliwość słuszność przyjętej skali. Autorka pominęła nadanie wag kryteriom, uznając je wszystkie za równoważne.

Kryteria, które ocenia autorka są wieloaspektowe, poza bardzo obiektywnymi cechami kompleksów muzealnych, takimi jak np.: stan zachowania, autorka ocenia również percepcję społeczną, którą de facto trudno ewaluować bez prowadzenia badań in situ czy włączenia w ocenę lokalnej społeczności.

Autorka poddaje ocenie kontekst przestrzenny oraz kontekst urbanistyczny, mimo że oba te pojęcia się ze sobą koherentne. Waliduje np. kontekst przestrzenny w przyjętej skali: od -2 do +2, w oparciu o własne subiektywne preferencje.

Nasuwa się pytanie, na jakiej obiektywnie podstawie autorka uznała, iż np.: dla obiektu „Museum Fort Vechten” - analiza zabudowy w kryterium „kontekst przestrzenny” należy przypisać +2 punkty, podając uzasadnienie cyt. „muzeum wbudowane w ziemię, kształt odwzorowuje oryginalną topografię terenu” (patrz str. 135), podczas gdy dla obiektu „Steilneset Memoria” - analiza zabudowy tylko +1, podając uzasadnienie cyt. „zachodni brzeg wyspy, obiekty ulokowane wzdłuż wybrzeża, przy krawędzi klifu”. Podobnie, tyczy się to również kryteriów formalnych, funkcjonalnych, historycznych oraz conceptualnych, dla tego oraz pozostałych obiektów, gdzie autorka w sposób dość subiektywny przypisuje oceny.

Autorka już na wstępie pracy przyznaje, iż w obiektach muzealnych na wolnym powietrzu powszechnie od wielu lat są realizowane inne obiekty współczesne, co potwierdza potencjał „przekazu znaczeń” przestrzeni pomiędzy budynkami analizowanych kompleksów.

W przedstawionej dysertacji, doktorantka w oparciu o wyniki własnych autorskich badań formułuje wnioski dotyczące zagadnienia jakości przestrzeni publicznej, które w pracy zostały zawężone do potencjału wystawienniczego obiektów muzealnych na wolnym powietrzu w kontekście przekazu znaczeń.

4. Redakcja

Praca napisana jest w sposób poprawny językowo, zaopatrzona w aparat badawczy w postaci przypisów oraz bibliografii.

Sama struktura pracy, choć uporządkowana, w obrazie spisu treści jest dość niesymetryczna. Być może korzystniej byłoby zsyntetyzować poszczególne podrozdziały dla lepszej czytelności całego opracowania. Jest to szczególnie widoczne w przypadku rozdziału czwartego.

W pracy pojawiają się nieliczne błędy literowe, bez dużego wpływu na jakość opracowania.

5. Wniosek końcowy

Praca doktorska Pani mgr inż. arch. Iwony Wilczek pt. „Kompleksy muzealne na wolnym powietrzu - przekaz znaczeń budynków, przestrzeni wokół nich i pomiędzy nimi” jest autorskim opracowaniem naukowym, stanowiącym niewątpliwie istotny głos w dyskusji nt. potencjału tych przestrzeni „pomiędzy”. Warto rozwijać podjęte badania oraz rozważyć opublikowanie uzyskanych wyników autorskich badań. Mimo przedstawionych w recenzji uwag, generalna ocena pracy jest pozytywna, dysertacja przedstawia rozwiązanie problemu badawczego, jak również odpowiada wymaganiom stawianym pracom doktorskim zgodnie z Ustawą o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 18.03.2003 (z późn. zmianami). Niniejszym wnoszę do Rady Dyscypliny Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie do kolejnych etapów postępowania.

Poznań, dn. 10.10.2022
dr hab. inż. arch. Ewa Pruszevicz – Sipińska, prof. PP

